

Sunt câteva instituții ale statului care au un rol important la nivel de națiune și parcurs istoric, cultural și economic. Una dintre acestea, conform statutului, este Academia Română cu rolul principal de la înființarea sa în anul 1866 în: cultivarea limbii și literaturii române, stabilirea normelor de ortografie obligatorii ale limbii române, studierea istoriei naționale române dar și cercetarea în cele mai importante domenii științifice, cercetarea fundamentală cu precădere.

Ne apropiem de Ziua Limbii Române care este sărbătorită la 31 august. Sărbătoarea a fost stabilită prin Legea 53/2013 prin propunerea legislativă privind instituirea acestei zile inițiată din anul 2011, când 166 de parlamentari din toate grupările politice au votat-o. Premiile anuale ale Academiei Române sunt o modalitate de recunoaștere a unor merite și realizări de excepție, se acordă pentru realizări științifice și artistice constând în lucrări științifice și literare complete, publicate cu doi ani înainte de decernare. Conform celor menționate vom iniția acest șir de articole pornind și detaliind ca primă prioritate a Academiei Române preocupările științifice generate de cercetările asupra Limbii Române, ziua de sărbătoare alocată putând fi marcată de către autoritățile și instituțiile publice, inclusiv de reprezentanțele diplomatice și institutele culturale ale României, precum și de către alte instituții românești din străinătate, prin organizarea unor programe și manifestări cultural-educative.

În fapt este modalitatea principală de realizare și a demersului revistei noastre „Independența Română Independența prin cultură”.

Prioritățile Academiei Române, ca „cel mai înalt for național de consacrare științifică și culturală al țării și singura continuatoare și unicul legatar al Societății Literare Române, înființată în 1866, reorganizată în 1867 în Societatea Academică Română și în 1879 în Academia Română”, sunt să reunească personalități consacrate din domeniile științei și culturii din toate teritoriile românești și străinătate, să se constituie într-o instituție de interes public național de cercetare în domeniile fundamentale ale științei și culturii, să gestioneze patrimoniul de donații primite, precum și alte obiective principale stabilite prin Art. 8 din Statut, ce pot fi completate prin lege.

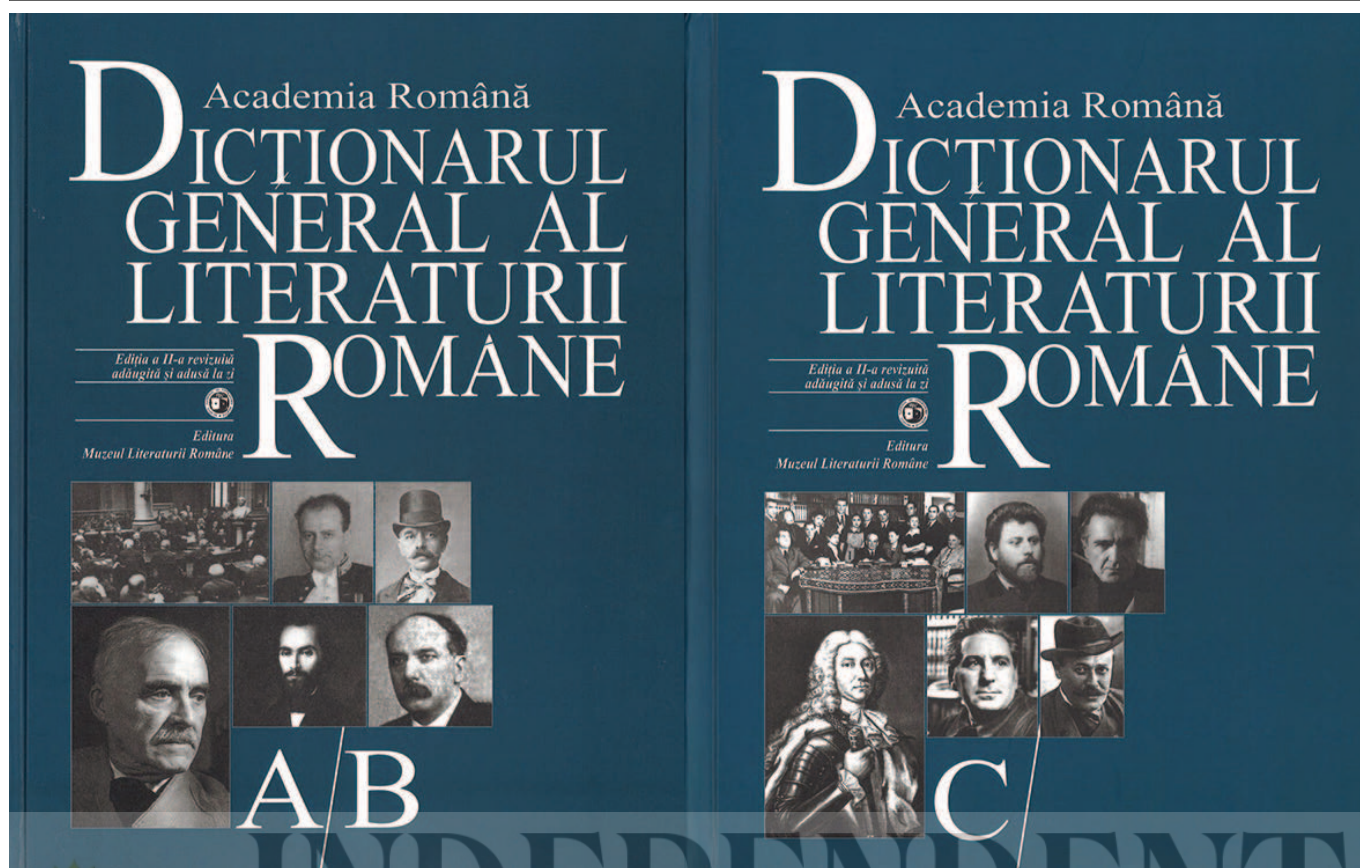
Prin membrii și institutele de cercetare aflate în coordonarea sa Academia Română, prin fundațiile, filialele și bibliotecile respective, sunt abordate principalele teme culturale și științifice cu caracter istoric și de actualitate. Cele 14 secții ale Academiei Române împreună cu institutele și centrele de cercetare din coordonare sau sub egidă sunt cele care abordează temele de actualitate, prioritățile de interes național, istoric și științific.

Conducerea și structurile de conducere; prezidiu, birou prezidiu și adunarea generală sunt instrumentele principale de punere în practică a priorităților, temelor de cercetare și priorităților de natură științifică, economică și administrativă ale Academiei. Revenind la prioritatea Academiei definită de la înființare, cu rolul principal în cultivarea limbii și literaturii române, vom aminti următoarele secții umaniste:

I. Secția de filologie și literatură, II. Secția de științe istorice și arheologie, XI. Secția de științe economice, juridice și sociologie, XII. Secția de filosofie, teologie, psihologie și pedagogie și XIII. Secția de arte, arhitectură și audiovizual. Pe plan umanist și cultural „Secția de filologie și literatură” are în componență un număr de cinci institute de cercetare prin care desfășoară o bogată și impresionantă activitate științifică, editorială, publicistică: Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, București; Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București; Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca; Institutul de Filologie Română „Al. Philippide”, Iași; Institutul de Studii Banatice „Titu Maiorescu”, Timișoara.

Activitatea acestor institute este reprezentată și printr-un set de Reviste științifice: Revista de istorie și teorie literară; Synthesis; Limba și literatura română; Fonetica și dialectologie; Revue Roumaine de Linguistique; Studii și cercetări lingvistice; Anuar de lingvistică și istorie literară; Buletinul Institutului de Filologie Română „A. Philippide”; Philologica Jassyensia; Dacoromania; Caietele Sextil Pușcariu; Dacoromania litteraria; Revista de studii banatice. Prin activitățile de cercetare ale institutelor și cele ale „Comisiei pentru cultivarea limbii române” sunt abordate subiecte și lucrări de o valoare inestimabilă pentru literatura și cultura română.

Pe acest domeniu preocuparea de bază o constituie „Dicționarul limbii române”. După cum cităm pe siteul Academiei Române „opera academică reprezentativă pentru istoria vocabularului și a culturii noastre în general, fiind un instrument absolut necesar în primul rând pentru cercetători (lingviști, istorici, geografi etc.), dar și pentru toți cei care vor să cunoască reflectarea lingvistică a evoluției societății românești de la origini până în prezent”. În continuare urmează o ediție nouă a Dicționarului Tezaur într-un număr mare de volume. Noua versiune va fi și informatizată, conform cerințelor moderne și practicilor limbilor europene.

În cele „19 volume”, ediția anastatică integrală, vom găsi o structură foarte complexă și modernă. „Dicționarul explicativ al limbii române” este o lucrare de asemenea de o complexitate aparte. Începând din 2021, la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti” din București al Academiei Române au început primii pași de elaborare a unei noi ediții a DEX-ului, care să reflecte atât calitativ cât și cantitativ, starea vocabularului românesc actual. Evoluțiile în limbă sunt evidențiate și au un impact tot mai mare prin informatizarea puternică, mijloacele mass-media actuale.

De menționat este că a doua ediție a DEX-ului a fost reeditată și revizuită în anii 1998, 2009, 2012 și 2016. Astfel prin aceste revizii s-au adus completări care au creat un corpus de peste 67.000 de cuvinte. Toate acestea explică și volumul intens de muncă, atenția și cunoașterea necesară în lucru.

Vom enumera câteva dintre preocupările și realizările domeniului abordat, lucrările de sinteză: • „Dicționarul General al Literaturii Române”, care prin edițiile din 2004, 2009, 2012 și 2021 în amplitudinea celor opt volume, impresionează prin felul însumat al cunoașterii.

- „Dicționarul Cronologic al Literaturii Române Vechi”, prezintă cronologic texte ce aparțin scrisului vechi românesc (texte de beletristică, științifice și juridice/administrative), cu abordarea religioasă sau laică. Sunt prezentate și scrierile în limbile slavonă, greacă, latină, aromână, ș.a.

- „Dicționarul de contexte verbale”, prezintă ca lucrare un dicționar de contexte verbale pentru

limba română, care cuprinde 600 de verbe și peste 2.000 de sensuri cu unul sau mai multe modele de valență. Este construit manual, dar pe baza informațiilor din corpus, și este dezvoltat atât pentru predarea limbii române către străini, printr-o versiune tipărită, cât și pentru lingvistica

computațională, prin formate XML.

Institutul de Cercetări pentru Inteligență Artificială “Mihai Drăgănescu” (ICIA) are printre priorități domeniile prelucrării limbajului natural, iar împreună cu Institutul de Informatică Teoretică – Iași (IIT), au în derulare, „realizarea unui corpus computațional de referință pentru limba română contemporană: o colecție de texte (scrise și orale) de dimensiuni foarte mari (sute de milioane de cuvinte), adnotate cu metainformații (dată, autor etc.) și cu date lingvistice (părți de vorbire, categorii gramaticale, dependențe sintactice etc.).

Prin natura textelor și prin adnotări, corpusul este util lingviștilor (pentru descrierea diverselor aspecte ale limbii), lexicografilor (pentru crearea dictionarelor generale sau speciale de limbă), dezvoltatorilor de aplicații pe baza limbii naturale (corpusurile oferă material de antrenare, de învățare, de testare), celor care învață limba română ca limbă străină (un corpus oferă exemple concrete de contexte posibile pentru cuvinte, de relații pe care acestea le stabilesc cu alte cuvinte etc.), profesorilor care predau limba română în școala românească (corpusul poate fi un instrument util de predare și evaluare a elevilor)”.

Institutul de Informatică Teoretică – Iași a realizat împreună cu Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan” și Institutul de Filologie Română „A. Philippide”:

- resurse electronice și tehnologii „deep learning” pentru descifrarea automată a documentelor vechi românești din alfabet chirilic în alfabet latin (DeLORo),
- Corpusul Sunetele limbii române – SRoL pentru analiza de prozodie și emoție transmisă prin voce,
- Tehnici de procesare a limbajului natural pentru extragerea de informații, tehnici de analiză big data aplicate textelor, etc,
- Atlasele lingvistice (ILIR: Atlasul lingvistic al dialectului aromân, vol. II, Noul atlas lingvistic român, pe regiuni. Muntenia și Dobrogea vol. VI; IFR: Noul atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina volumele III, IV, V).
- Sistem pentru consultarea on-line a informațiilor despre dialectele Românești. Limba ca instrument și element de unitate structurală și spirituală a poporului român este una din principalele priorități ale Academiei Române.

Constatăm astfel că prioritățile Academiei Române pe domeniul umanist, al limbii române, al culturii naționale sunt reprezentate de activități și rezultate consistente prin valoare, utilitate dar și de o mare complexitate inclusiv în ceea ce privește volumul dar și aplicațiile informatice necesare prelucrării textelor, traducerii automate, educației și culturii. Din anul 2011, ziua de 31 august, care este sărbătorită ca Ziua Limbii Române inclusiv în Republica Moldova, numeroase asociații și organizații românești din Serbia, Bulgaria, Ungaria și Ucraina au stabilit ca să fie sărbătoare națională a acestor comunități românești, apoi începând cu anul 2012, să fie sărbătorită simultan în țară și aceste comunități.

S-a solicitat și altor asociații și organizații românești din întreaga lume să proclame ziua de 31 august ca Ziua Limbii Române și să o serbeze ca atare. Avem astfel o zi de sărbătoare care trebuie să ne apropie românii de lângă noi fiindcă limba este un prim element de unitate, independență și continuitate, limba, are un impact major asupra culturii, cărții, presei, mass-mediei de azi, educației în ansamblu.

Prioritatea academică pe domeniul lingvistic-cultural este cu tărie menționată și este evocată elocvent în articolele academicianului I. A. Pop din Revista Contemporanul, numerele din aprilie și mai 2023. Latinitatea noastră este un fapt, a fost un argument al unității, se subliniază în articolele „Miracolul românesc” și respectiv „Ștefan cel Mare - prevestitor al Daciei și apărător al Republicii Creștine”.

Limba și neamul românesc au reprezentat ținte de abordare și pentru Nicolae Iorga, membru al Academiei Române. Acesta prin discursurile și lucrările sale a subliniat problematica românească de la granițele României momentului său dar și cele istorice. „Istoria românilor din Ardeal și Ungaria”.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ
*Independența
prin Cultură*

*Nicolae Iorga:

Romania e singura țara din lume inconjurată de propriul neam!*

Evident că Istoria României, în zece volume, are alături de susținerea cauzei românilor din AustroUngaria un rol politic important jucat în România Mare în perioada interbelică. A inițiat campanii pentru a apăra cultura României. Din 1904 când a publicat lucrarea de geografie istorică intitulată „Drumuri și orașe din România”, a vizitat pe românii din Bucovina, (ca teritoriu austriac), pe cei din Basarabia, (ca teritoriu al Imperiului Țarist), scriind despre lupta pentru cultură în neamul românesc din afara țării.

Propria publicație a lui Iorga „Neamul Românesc” denotă adâncă preocupare pentru această tematică la fel ca și activitatea cu „Liga pentru Unitatea Culturală a tuturor Românilor”. Putem astfel consemna că de la înființare, conștientizarea asupra necesității existenței unei gramatici și dicționar al limbii române s-a făcut resimțită în România și s-a concretizat cu înființarea Societății literare române, transformată ulterior în Academia Română (1866), reunind la vremea respectivă și reprezentanții români din teritoriile din jurul țării.

Viorel Gaftea